

Kåre Lunden og historien

Af Knud J.V. Jespersen

Kåre Lundens vidtløftige udregninger af byrdefordelingen demonstrerer bedre end mange ord, at min sammenfattende karakteristik af hans pointe – at enevoldsstatens pres på de norske bønder oversteg de byrder, som kongens danske undersåtter blev pålagt – er korrekt og dækkende. Det var præcis dette udsagn, jeg gjorde indsigelse imod, idet jeg henholder mig til Øystein Rians og Leon Jespersens udmærkede sammenfatninger af forskningsstatus i *Magtstaten i Norden i 1600-tallet og dens sociale konsekvenser*. Red. af E. Ladewig Petersen (Odense 1984). Jeg kunne for så vidt også henvise til min egen sammenfatning af problematikken i *Gyldendals Danmarkshistorie*, bd. 3 (København 1989). Heraf fremgår for øvrigt, at Lunden tager fejl, når han i *Nasjon eller union?*, s. 131, kategorisk fastslår, at danske bønder »var frie militærtene-sta«. I hans indsigelse modificeres det ganske vist til, at »den danske hæren væsentleg var verva«. Kendsgerningen er dog ligefuldt, at udskrivninger til militærtjeneste fra 1614 spillede en væsentlig og voksende rolle i Danmark.

Det forekommer i øvrigt mindre frugtbart at operere med nationalstatsbegreber som dansk og norsk, når det drejer sig om 1600-tallet. Et afgørende træk ved dette århundredes historie var centraliseringen af magt og ressourcer i det oldenborgske statssystemets hovedstad København. For denne betalte provinserne en betydelig pris i form af resourceudtag – og højst var prisen for de områder, som lå tættest på magtens centrum.

Bogen *Norsk grålysning* er i formen

en afprøvning af A.D. Smiths nationalismeopfattelse på norsk materiale, og den fremlægger på dette punkt frugtbare resultater. På omslagets bagsidetekst, som Kåre Lunden vel i det mindste må have godkendt, oplyses imidlertid, at »Kåre Lunden dokumenterer med eit stort utval skriftlege kjelder at det blant nordmenn var ei sterk tru på ein særnorsk nasjonalkarakter og på særnorske interesser som var best tente med eit sjølvstendig Noreg«. På baggrund af et sådant ordvalg har jeg vanskeligt ved at forstå, hvorfor Lunden nu ikke vil vedkende sig, at den underliggende dagsorden var at advare mod nye unionseven-tyr. Og folkeflertallet tages da også til indtægt for denne særlige nationalbevidsthed i bogens afslutning, s. 181-182 – en opfattelse, som yderligere udbygges og klargøres i afsnittet »Norsk revolution på TV 1989«, s. 134-142 i *Nasjon eller union?*

Norsk grålysning (som jeg ikke anmeldte, men blot i forbifarten nævnte) er efter min vurdering en sober historisk undersøgelse, som bringer ægte historisk indsigt. *Nasjon eller union?* er derimod et polemisk kampskrift, hvori historien, undertiden hinsides det fagligt forsvarlige, benyttes til at drive polemiske pointer hjem. Enhver faghistoriker er i sin gode ret til at tage aktivt del i samfundsdebatten og bruge sin særlige indsigt i diskussionen. Det er til gengæld fagfællers lige så indlysende pligt at påpege, hvis den historiske argumentation i kampens hede – som her – forsimples eller fordrejes urimeligt. Det var det, jeg forsøgte i min korte omtale af *Nasjon eller union?*